

‘In memoriam’ Francesc X. Puig Rovira

MIQUEL PLANA

L'artífex de llibres

Miquel Plana (1943-2012) va ser considerat artista, bibliòfil i gravador, però els tres mots junts fan curt per descriure'l

L'activitat a la qual s'ha dedicat amb tenacitat durant quaranta anys ha fet de Miquel Plana Corcó un personatge tanmateix singular. Ha mort el dia 20 de maig últim, a Olot, la ciutat on va néixer el 1943, on ha residit sempre i on ha desenvolupat la tasca que l'ha caracteritzat: la concepció, la creació, l'execució i l'edició de llibres de qualitat notable, de bibliofília, amb un estil indiscutiblement personal. Ha estat qualificat com a artista, com a bibliòfil i com a gravador. Aquests mots podrien formar part de la descripció de la personalitat i de la trajectòria artística i professional de Miquel Plana, però no l'explicarien amb prou precisió. També se l'ha anomenat artífex o creador o *arquitecte* de llibres. Intentaré fer una aproximació a allò que ha fet Miquel Plana, que li ha atorgat una reputació notable en el món de la cultura i del llibre, reputació que hauria d'haver estat més àmplia i més profunda. Consti que no vull fer un elogi en ocasió de la seva mort, sinó el reconeixement, fins i tot analític i crític, d'una realitat.

De molt jove, va entrar a Gràfiques Costa d'Olot per aprendre l'ofici de tipògraf, al mateix temps que iniciava estudis de gravat a l'Escola de Belles Arts d'Olot. Les impremtes artesanes i l'ensenyament de les belles arts tenen a Olot una tradició arrelada. Plana progressa en ambdós vessants; alhora se sentí atret per la pràctica d'allò que

anava aprenent. A la segona meitat de la dècada del 1960 col·laborà en la confecció de cartells i d'impresos publicitaris, i s'integrà en algun grup d'artistes joves coetanis. El 1970 va muntar el seu taller a Olot.

El 1973 va publicar el primer llibre de creació, *Un núvol apretat per la tramuntana*, amb text de l'olotí Domènec Moli i deu aiguaforts en color originals de Miquel Plana. En va fer un tiratge de 32 exemplars, d'un format de 52 x 37,5 cm. Està imprès en paper de qualitat en tipografia manual, presentat en forma de fulls solts, en unes tapes que formen una carpeta, protegides per una capsula idònia. Marca els primers passos de la incursió de Miquel Plana en el camp dels llibres de bibliòfil. A partir del 1973 va traient un llibre cada any, de característiques semblants; en tots podem destacar l'elecció del paper, cartolina o paper de fil, la selecció dels tipus emprats per a la impressió manual, el text d'un escriptor olotí, il·lustrat amb gravats realitzats i estampats per ell mateix, en tècniques com l'aiguafort i el linòleum. Miquel Plana va seguir amb regularitat aquesta trajectòria, centrada uns quants anys a l'entorn d'Olot i de les comarques gironines. Alhora va consolidant una posició com a artífex de llibres, en els quals és important no només la concepció i la realització de cada un dels aspectes, sinó també, i potser principalment, la coherència i l'harmonia del conjunt. Aviat el

Va entrar a Gràfiques Costa d'Olot per aprendre l'ofici de tipògraf

seu nom, més enllà de l'àmbit geogràfic local o comarcal, va sent conegut a Barcelona, on augmenta el nombre d'amants del llibre que segueixen i aprecien la seva obra i n'esdevenen compradors assidus. Miquel Plana és l'artífex total dels seus llibres en totes les fases, des de la iniciativa a la selecció dels textos, la maquetació de les pàgines fins al detall més estricte, l'execució o almenys la supervisió propera de la impressió, l'elaboració i estampació dels gravats, l'acabat exterior, fins a la distribució i venda directa als

Miquel Plana en una imatge del 2005, en una exposició de la seva obra a la Fundació Valvi
MANEL LLADÓ

tats per Miquel Plana han nascut de la seva iniciativa, però altres ho han estat per encàrrec d'alguna entitat o de particulars. L'Associació de Bibliòfils de Barcelona li encarregà *L'Atlàntida*, de Jacint Verdaguer (1992), *Poemas*, de San Juan de la Cruz (2008), *Escrits d'art*, de l'escultor Pablo Gargallo (2010). També vull esmentar un treball en el qual vaig tenir una intervenció bastant directa, una edició de 75 exemplars de *Barcelona. 12 poemes*, dels poetes principals que l'han lloat, il·lustrats amb aiguaforts de l'artista Jaume Carbonell (2007).

Només he pogut donar unes pinzellades breus d'una obra extensa, notable i única en el seu camp, que mereix una qualificació molt elevada a l'epígraf de les arts del llibre. El conjunt de l'obra de Miquel Plana ha estat mostrat en diverses exposicions, cada una més extensa que l'anterior perquè s'hi han anat incorporant les produccions darreres. Després de les primeres celebrades a Olot, a Girona, i en alguna sala privada

El conjunt de la seva obra ha estat mostrat en diverses exposicions

de Barcelona, destaquen les de gran format presentades al Museu d'Història de Catalunya de Barcelona (2005) amb el títol *Tres arquitectes del llibre: Lluís Jou, Jaume Pla i Miquel Plana*, promoguda per l'Associació de Bibliòfils de Barcelona, en la qual Miquel Plana quedava equiparat a les dues figures catalanes més notables en les arts del llibre; amb el títol de *Miquel Plana, artista y bibliòfilo*, a la Biblioteca Nacional de Madrid, patrocinada pel Ministeri de Cultura (2003), i al Centre d'Estudis Catalans de La Sorbona, París (2006). De cada una s'ha publicat un catàleg extens, amb escrits d'especialistes, per mitjà dels quals es pot copsar el valor de la tasca realitzada per Miquel Plana i l'aportació notable al camp de la bibliofília, que ara amb la mort s'ha estroncat. L'obra, no obstant, queda de manera permanent. *

compradors interessats, que en general es converteixen en recopiladors fidels de la seva obra, una obra totalment personal que es distingeix de la de qualsevol dels escassos artífexs en aquest camp. Tot això en fa un personatge totalment singular a Catalunya i en un àmbit més ampli.

A partir del 1977, el camp d'actuació de Miquel Plana s'eixampla, sense perdre l'arrel local ni el treball artesà, però acomodant-se a les tecnologies noves de la impressió, amb textos de literats més coneguts, entre

Miquel Plana és l'artífex total dels seus llibres, en totes les fases

els quals podem citar Edgar Allan Poe, Marià Manent, Salvador Espriu, Josep Pla, Joan Teixidor, Joan Peruchó, Rainer Maria Rilke, Miquel Martí Pol, Jordi Sarsanedas i Pere Gimferrer, entre d'altres. Promou altres formats, com ara plecs d'autors diversos il·lustrats amb gravats d'artistes també diversos (com ara les 33 carpetes amb el títol genèric d'*El burí i la ploma*; o les sèries de temes més variats, com els llibres de format petit (21 x 15 cm) de la col·lecció *El tòrcul i les lletres*, publicats en nombre de 14 en-

tre el 1982 i el 1986, i l'obra col·lectiva *Barcelona, 1888-1992* (1994); i els 24 quaderns *Papers de fi de mil·lenni*, a partir del 1995, reflexions sobre problemes actuals del canvi de segle, fetes per diversos especialistes. Entre els que han realitzat gravats per a aquestes obres hi ha diversos artistes contemporanis reconeguts, com ara Jordi Curós, Domènec Fita, Josep M. Subirachs, Modest Cui-xart, François Maréchal, Josep Amat, Jaume Pla i Francesc Artigau, entre d'altres.

Alguns dels treballs execu-